

практика контролю результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ України у др. п. XIX ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / О. Д. Пташний. – Харків, 2003. – 20 с. **4. Розлог Б. П.** Гуманізм раціональності педагогічного процесу: постмодерністські трансформації / Б. Г. Розлог, М. Б. Розлог. – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2009. – 176 с. **5. Ромащенко І.** Контроль знань, умінь і навичок студентів у ВНЗ як засіб управління процесом навчання / І. Ромашенко // Молодь і ринок. – 2012. – №2 (85). – С. 90–93. **6. Чередник О.** Основні підходи до контролю знань студентів в організації навчально-пізнавальної діяльності вищих педагогічних закладів в др. п. XX ст. / О. Чередник // Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка. Педагогічні науки. – 2011. – № 10. Ч. 2. – С. 181–189.

УДК 378.17:613

*Омар Меліков,
Леонід Шумлянський, Максим Квітко,
Оксана Кухта, Віталіна Кравченко*

СТАН РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ

Меліков О. Я., Шумлянський А. П., Квітко М. О., Кухта О. С., Кравченко В. В. Стан репродуктивного здоров'я студенток педагогічного інституту.

Здійснено аналіз сучасного стану загального та репродуктивного здоров'я у студенток I–II курсів педагогічного інституту. Виявлено недостатній рівень знань студентів із питань функції сім'ї, кохання, культури статевої поведінки, запобігання підліткової вагітності, профілактики венеричних хвороб, що передаються статевим шляхом. Запропоновано основні напрямки роботи для покращення репродуктивного здоров'я.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, репродукція, статева поведінка, стеві хвороби, статева культура.

Меліков О. Я., Шумлянський Л. А., Квітко М. А., Кухта О. С., Кравченко В. В. Состояние репродуктивного здоровья студенток педагогического института.

Проведен анализ современного состояния общего и репродуктивного здоровья у студенток I–II курсов педагогического института. Выявлен недостаточный уровень знаний студенток по вопросам функции семьи, любви, культуры полового поведения, предотвращения подростковой беременности, профилактики венерических заболеваний, которые передаются половым путем. Предложены основные направления работы для улучшения репродуктивного здоровья.

Ключевые слова: здоровье, здоровый способ жизни, репродукция, половое поведение, заболевания половых органов, половая культура.

Melikov O. J., Shumlyansky L. A., Kvitko M. O., Kuhta O. S., Kravchenko V. V. The State of female students' reproductive health of the Pedagogical Institute.

The analysis of the general and reproductive health current state of the I-II course female students of the Pedagogical Institute. There was revealed an insufficient level of students' knowledge on the matters of the family's role, love, culture of sexual behavior, prevention of teenage pregnancy, the precaution of sexually transmitted diseases and infections. The basic directions of work to improve reproductive health were proposed.

Key words: health, healthy lifestyle, reproduction, sexual behavior, sexual diseases, sexual culture.

В умовах гострої демографічної кризи в Україні стан репродуктивного здоров'я набуває особливого значення. Він є складником загального стану здоров'я нації, а також здоров'я молодого покоління, характеризує сучасний стан сексуальної культури та просвіти освіченості, рівень формування здорового способу життя молоді в регіонах України.

У сучасній науковій літературі фактори здоров'я населення оцінюються в різних контекстах, що виходять за межі медицини й охорони здоров'я, перебувають у центрі уваги науковців у різних галузях знання. Так, основи соціології здоров'я було закладено в працях Е. Дюркгейма [1] та М. Вебера [2], згодом розроблялися А. Барановим [3], К. Зубковою [4].

На основі результатів низки досліджень встановлено, що найбільше навантаження на репродуктивне здоров'я припадає на дітей і молодь, оскільки в цьому віці відбувається
394

бурхливий розвиток індивіда як на соматичному, так і на психічному рівнях, з формуванням усіх функціональних систем організму зокрема і репродуктивної. Саме в цей період відбувається активний розвиток продуктивної сфери та формування основи репродуктивної поведінки. Тому зрозуміло, що одним з першочергових завдань є охорона здоров'я дівчини – майбутньої матері. Погіршення з року в рік сучасного стану здоров'я молоді зумовлене не тільки низьким економічним розвитком сім'ї, а і фізичним і психічним навантаженням, появою стресових ситуацій та іншими чинниками. Провідну роль відіграють і виявлені ознаки кризових явищ в соціальних та духовних сферах підлітків та молоді, наявність та поширення шкідливих звичок, вільне ставлення до шлюбу, недостатній рівень загальної та репродуктивної культури населення, високий рівень штучного переривання вагітності.

Для кращого розуміння ситуації цікавими є соціологічні дослідження [5 с. 117, 6 с. 114], у яких констатовано зниження середнього віку початку статевого життя, наявність суїцидального досвіду у групі віком 14-17 років. Серед мотивів початку статевого життя найбільш часто виявляють кохання, цікавість, прагнення бути дорослою, випадковість, наполегливість партнера, насильство, стан алкогольного чи наркотичного сп'яніння. Приблизно 40% дівчат використовують контрацептивні засоби постійно, 15% час від часу, 35% ніколи.

Щодо поведінки побоювання зараження інфекціями, які передаються статевим шляхом, до друзів звертаються 18-20% за порадою. Значна частка дівчат практикує незахищений секс, майже кожна четверта дівчина з тих, які мали статеві стосунки, під час останнього статевого акту не користувались презервативом.

У демократичних країнах визнаються і гарантуються репродуктивні права населення. Громадянин має право вирішувати питання про те, коли мати дітей, скільки і з яким інтервалом, а також мають право на доступ до інформації, освіти і засобів, які дають можливість реалізувати це право. Збереження репродуктивного здоров'я молоді є одним з основних завдань керівництва будь-якої сучасної розвинутої країни.

Тим не менше теми здоров'я і комунікації з приводу репродуктивного здоров'я молоді залишаються практично недостатньо дослідженими у вітчизняній науці. Особливо пильна увага повинна приділятися розробленню та реалізації усвідомленого ставлення молоді до збереження репродуктивного здоров'я, безпечної сексуальної поведінки, профілактики інфекцій, що передаються статевим шляхом та ВІЛ/СНІД.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан репродуктивного здоров'я студенток педагогічного інституту, розробити комплексну систему заходів, спрямованих на формування усвідомленого ставлення молоді до репродуктивного здоров'я.

До задач дослідження входило визначення рівня розповсюдженості захворювань і різних порушень діяльності репродуктивних органів, а також рівня дотримання здорового способу життя у студенток I–II курсу іноземного факультету, факультету української філології, психолого-педагогічного факультету, дошкільного навчання. Стан здоров'я аналізували за медичними картками та за результатами щорічних профілактичних оглядів і диспансерних спостережень. Дотримання норм здорового способу життя аналізували методом соціологічного опитування за спеціально розробленими анкетами, які містили систему запитань, спрямованих на виявлення ставлення до фізичної культури і спорту, раціонального харчування, відпочинку, дотримання режиму дня, розповсюдження шкідливих звичок, рівень обізнаності студентів щодо репродуктивного здоров'я та родинно-шлюбних відносин. У дослідженнях узяли участь 156 студенток II курсу. Середній вік респондентів 17 – 20 років.

На період вступу до вищого навчального закладу, а також під час навчання багато студентів перенесли різні захворювання. Найчастіше хворіли на грип та гострі респіраторні захворювання (понад 40%), вітряну віспу (34%), краснуху (10%), пневмонію (7%), тонзиліт (11%), бронхіт (7,7%), епідпаротит (3,2%), отит (2,6%), скарлатину (2%), гепатит (3%), кашлюк та кір ($\geq 1\%$). У 2% спостерігались різні алергічні вияви.

У результаті профілактичних оглядів лікарем гінекологом виявлено у 22,5% студенток різну патологію репродуктивних органів. Запалення статевих органів виявлено у 14% оглянутих, захворювання шийки матки у 21 особи, в тому числі 8 корозій, піхви у 28%. Доброякісні пухлини яєчників діагностовано у 4 студенток, порушення менструально-овуляторного циклу у 19. Із захворювань, що передаються статевим шляхом, діагностовано 1 випадок хламідіозу, 3 – трихомоніазу, 6 – уреаплазмозу.

За результатами гінекологічного огляду 60% студенток I-II курсу живуть статевим життям.

Соціологічне дослідження рівня обізнаності студентів щодо репродуктивного здоров'я виявило, що початок менструального циклу у 23,7% осіб наставав у віці 10–12 років, у 65% – в 13–14 років, пізніше 14 років у 11%. Менструальний цикл установлювався протягом 3 і більше років – у 31%, протягом 3 і більше років – у 19%.

На питання, чи мали статевий контакт, стверджено відповіді 61% досліджуваних. Кількість статевих партнерів з початку статевого життя у 5% студенток було від 3 до 5 осіб і більше. У 56% осіб, які живуть статевим життям, в окреслений період є постійний партнер. 34% студенток статевим життям живуть не регулярно, 25% – регулярно.

Тільки 2 особи, які живуть статевим життям, констатували перенесення інфекції, що передаються статевим шляхом (1 – хламідіоз і 1 – уреаплазма). Водночас 16 осіб констатували загальні захворювання статевих органів, 13 – мають порушення оворіально-менструального циклу.

Понад 74% студентів обізнані щодо сучасних методів контрацепції, найчастіше використовують презервативи, гормональні методи, ознайомлені з хворобами, що передаються статевим шляхом, знають про шкідливі наслідки абортів, особливо за першої вагітності. Водночас близько 10% обстежених схвалюють сексуальну свободу.

91% обстежених мають достатню обізнаність із проблеми розповсюдження ВІЛ/СНІД інфекції, знають шляхи передавання, заходи попередження захворювання; 10% не можуть чітко відповісти на питання різниці ВІЛ і СНІД-уражених, 4% вважають, що інфекція може передаватися через постільну і натільну білизну, посуд, їжу. Серед основних заходів попередження інфікування ВІЛ інфекцією деякі студенти називають дотримання норм особистої гігієни, не контактувати з ВІЛ-інфікованими дітьми, не вживати наркотики, не мати численних статевих партнерів, вести здоровий спосіб життя.

На формування репродуктивного здоров'я суттєвий вплив має дотримання здорового способу життя; анкетування студенток виявило, що тільки 11% виконують ранкову гімнастику щодня, всі інші також недостатньо займаються фізичною культурою і спортом. Харчуються регулярно 3-4 рази на добу з уживанням гарячої їжі тільки 30%. Продукти харчування, які вживають студенти, не відрізняються високим рівнем корисності та якості. Тільки половина обстежених регулярно споживають овочі і фрукти. Перебуваючи 7–8 годин у навчальному закладі, вони харчуються у кращому разі тільки бутербродами, що неодмінно відображається на здоров'ї.

Уже після закінчення загальноосвітньої школи 10% дівчат мають звичку до паління. Під час навчання у вищих навчальних закладах палять 22%. Про шкідливий вплив тютюнопаління студенти достатньою мірою ознайомлені, але не вважають, що сигарети можуть завдати їм будь-якої реальної шкоди, більшість палять «за компанію».

За результатами нашого опитування понад 54,6% студенток уживають алкоголь, 22,7% спробували його до 16 років, причому 5,4% вживає спиртне частіше, ніж раз на тиждень. Більша частина опитаних вважає, що алкоголь шкідливий для них, впливає на репродуктивне здоров'я. Особливо небезпечно вживання алкоголю в період зачаття і вагітності. Частіше вживають вино (35%), слабоалкогольні коктейлі (18,1%), пиво (17,6%) (табл. 1).

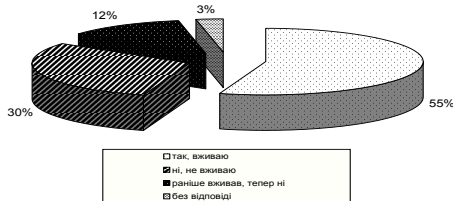

Рис 1. Рівень уживання алкогольних напоїв.

Психоактивні речовини і наркотики вживає порівняно незначна частина студенток (біля 2%), причому всі вказали, що це було раніше, а тепер кинули.

Проведені дослідження показують, що сучасний стан здоров'я молоді зумовлений не тільки низьким економічним рівнем сім'ї, фізичним і психологічним навантаженням, наявністю стресових ситуацій, а і іншими чинниками. Провідну роль відіграють наявність

поширення шкідливих звичок, недостатній рівень загальної і репродуктивної культури, трансформація репродуктивної поведінки, що призводить до збільшення захворювань, які передаються статевим шляхом, незапланованої вагітності.

Звертає увагу те, що більшість чинників недотримання здорового способу життя сформувався ще під час навчання в загальноосвітній школі. Учні мало контактують з батьками, особливо з питань репродуктивного здоров'я. Недостатньо звертається уваги в школі на анатомо-фізіологічні особливості організму дівчаток, недостатньо ґрунтовно розглядаються такі важливі питання, як дружба, кохання, сексуальні стосунки, функції сім'ї, культура статевої поведінки, запобігання підліткової вагітності, профілактика венеричних хвороб та ВІЛ/СНІДу. Основними джерелами інформованості стосовно статевого життя та контрацепції є друзі (22-25%), засоби масової інформації (46-50%), поради фахівців – для 32-10%. (табл. 2).

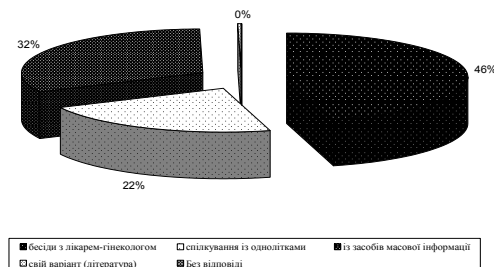

Рис 2. Оцінка джерел інформації щодо репродуктивного здоров'я та родинно-шлюбних стосунків

Демократизація поглядів на статево поведінку та сексуальність людини, «еротизація» свідомості підлітків через засоби масової інформації, рекламу, сексуально орієнтований асортимент розваг, що пропонується у популярних місцях відпочинку молоді, є чинниками, що призвели до втрати молоддю моральних орієнтирів, деформації сексуальної поведінки, що спричинило різке погіршення репродуктивного здоров'я нації.

Для покращення демографічної ситуації в державі, збереження репродуктивного здоров'я населення вимагає значних зусиль. Задля збереження репродуктивного здоров'я у загальноосвітніх навчальних закладах потрібно формувати в дітей прагнення бути здоровими та засвоєння ними системи знань, практичних умінь та навичок здорового способу життя і безпечної поведінки, зміцнення морального, етичного та фізичного здоров'я учнів, прищеплення гуманних та доброзичливих стосунків між дітьми, залучати батьків до утвердження принципів здорового способу життя.

В інститутах післядипломної педагогічної освіти доцільно було б запровадити відповідні навчальні курси для підвищення рівня сформованості компетентності вчителів щодо форм роботи з підлітками з питань збереження загального та репродуктивного здоров'я.

Перший рік навчання студентів ВНЗ супроводжується суттєвим зломом попереднього стереотипу життя, що призводить до погіршення здоров'я, схильності до шкідливих звичок [7]. У сучасних умовах мова не може йтися про обмеження навчального навантаження, тому актуальною необхідністю є навчити студентів дотримуватись норм здорового способу життя, формувати особисту культуру здоров'я, запобігти відхиленням у статевої свідомості та поведінці дівчат. Варто розглядати такі питання, як безпечний секс, підготовка молоді до створення сім'ї, гармонійні стосунки з особами протилежної статі, наслідки раннього початку статевого життя, підліткової вагітності, інфекційні захворювання, що передаються статевим шляхом ВІЛ/СНІД.

Основні напрямки формування системи культури репродуктивного здоров'я на сучасному етапі потребують подальшого розроблення теоретико-методологічних засад, посилення оздоровчого і культурного підходів у навчально-виховному процесі.

Література

1. Дюркгейм Е. Соціологія. Її предмет, метод, призначення / Е. Дюркгейм. – М., 1995. – 391 с.
2. Вебер М. Исследования по методологии наук / М. Вебер. – М.: ИНИОН, 1980. – 202 с.
3. Баранов А. А. Половое воспитание и сексуальное образование необходимы / А. А. Баранов,

А. Б. Санников // Врач. – 2002. – № 3 – С. 40–41. 4. **Зубкова К.** Охрана репродуктивного здоровья девочек и девушек-подростков на амбулаторно-поликлиническом этапе / К. Зубкова, Т. Глыбина, Л. Чичерин // Врач. – 2002. – № 5 – С. 21–22. 5. **Горбенко О. В.** Залежність прихильності сучасної молоді до контрацепції / О. В. Горбенко // Медико-соціальні проблеми сім'ї. – 2006. – Т. 11 – №3 – С. 116–118. 6. **Картавцев Р. В.** Поведення підлітків як фактор ризику зараження захворюваннями, передаваними статевим шляхом // Р. В. Картавцев, Г. А. Слабкий // Медико-соціальні проблеми сім'ї. – 2004. – Т. 9 – №3. – С. 111–116. 7. **Меліков О. Я.** Проблеми здоров'я та здорового способу життя у студентів педагогічного університету / О. Я. Меліков, А. П. Афонін, Л. А. Шумлянський, В. В. Кравченко, Л. В. Лукаш // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2010. – № 2. – С. 35–37

УДК 378.147.111

Олена Пінська

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Пінська О. Л. Психолого-педагогічні засади організації особистісно орієнтованого навчання майбутніх педагогів.

У статті розглядаються основні психолого-педагогічні концепції організації особистісно орієнтованого навчання в процесі підготовки майбутніх учителів. Доведено позицію про те, що головною метою освіти постає створення умов для розвитку здібностей, індивідуально особистісних властивостей студентів.

Ключові слова: концепція, особистісно орієнтоване навчання, підготовка майбутніх учителів.

Пинская Е. Л. Психолого-педагогические основы организации личностно ориентированного обучения будущих учителей.

В статье рассматриваются основные психолого-педагогические концепции организации личностно-ориентированного обучения в процессе подготовки будущих учителей. Обоснована точка зрения, которая заключается в том, что главной целью образования становится создание условий для развития способностей, индивидуально личностных качеств студентов.

Ключевые слова: концепция, личностно-ориентированное обучение, подготовка будущих учителей.

Pinskaya E. L. Psychological and pedagogical basis for the organization of personal-oriented training of future teachers.

The article considers basic psychological and educational concepts of personally centered learning organization in the future teachers' preparation. It is proved that the main objectives of education is to create conditions for the development of skills, individual personality characteristics.

Key words: conception, personally centered teaching, future teachers' preparation.

Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) поставила перед вищою школою завдання підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, підвищення їхнього професіоналізму. Розв'язання цієї проблеми потребує вдосконалення навчального процесу в аспекті переходу від авторитарних засад у підготовці майбутніх учителів до їхньої підготовки на засадах рівноправності викладача і студента. Тому актуальним стає питання про створення в навчальному процесі ВНЗ умов, у яких найбільш успішно розвиватиметься самодіяльна особистість, здатна до активної і творчої самореалізації у всіх видах діяльності на основі самоорганізації і саморозвитку.

У зв'язку з цим посилюється необхідність використання в навчальному процесі освітніх закладів новітніх технологій навчання, які, як стверджує І. Бех, ґрунтуються не на механізмі зовнішнього підкріплення, а на рефлексивно-вольових механізмах співпереживання й емоційно-творчого ставлення людини до суспільних норм і цінностей. Такі технології кваліфікуються автором як «виховні технології особистісної орієнтації» [1, с. 123].

Проблема особистісно орієнтованого навчання нині є однією з головних у психолого-педагогічних теоріях. Сучасне розуміння особистісного підходу визначили ще в 60-х роках минулого століття психологи К. Роджерс, А. Маслоу, які, утверджували необхідність відкриття унікального «Я» кожної особистості, розкриття її власних можливостей, становлення